

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Голова приймальної комісії,
Ректор Національного університету
цивільного захисту України

Ігор ТОЛОК

26 червня 2026 року

ПРОГРАМА

вступних випробувань для здобуття освітнього ступеня доктора філософії
за освітньо-науковою програмою «Публічне управління та адміністрування у
сфері цивільної безпеки» спеціальності D4 Публічне управління та
адміністрування

Черкаси 2026

Вступ

Програма вступних випробувань для здобуття освітнього ступеня доктора філософії за освітньо-науковою програмою "Публічне управління та адміністрування у сфері цивільної безпеки" спеціальності D4 "Публічне управління та адміністрування" розроблена Приймальною комісією Національного університету цивільного захисту України (далі – НУЦЗ України) відповідно до Порядку прийому на навчання для здобуття вищої освіти в 2026 році, затвердженого наказом МОН від 26.02.2026 за № 373, Правил прийому на навчання для здобуття вищої освіти в Національному університеті цивільного захисту України в 2026 році, та з урахуванням положень стандарту вищої освіти за спеціальністю D4 "Публічне управління та адміністрування" для другого (магістерського) рівня вищої освіти, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 04.08.2020 №1001.

Метою вступних випробувань є перевірка у вступників рівня знань, умінь, навичок та здібностей до зазначеного виду діяльності.

Вступні випробування включають:

1. вступний екзамен зі спеціальності D4 "Публічне управління та адміністрування";
2. вступний екзамен з іноземної мови.

Для конкурсного відбору осіб при прийомі на навчання для здобуття ступеня доктора філософії, конкурсний бал обчислюється як сума балів отриманих під час складання вступних екзаменів зі спеціальності та з іноземної мови (англійської, німецької, французької). Екзамен з іншої іноземної мови складається за рішенням вченої ради НУЦЗ України у разі, коли знання цієї мови необхідне для роботи над дисертацією.

До конкурсного балу можуть бути додані додаткові бали за навчальні / наукові досягнення. Порядок додавання додаткових балів визначений у Правилах прийому на навчання для здобуття вищої освіти в Національному університеті цивільного захисту України в 2026 році.

ПРОГРАМА
вступного іспиту із спеціальності
D4 «Публічне управління та адміністрування»

ВСТУП

Вступний екзамен зі спеціальності проводиться з метою перевірки та оцінки теоретичної підготовки вступника, встановлення відповідності рівня його знань результатам навчання, визначених у стандарті вищої освіти за спеціальністю D4 "Публічне управління та адміністрування" для другого (магістерського) рівня вищої освіти.

Для проведення вступного екзамену створюється предметна комісія на чолі з головою.

Вступний екзамен зі спеціальності проводиться в усній формі за трьома теоретичними питаннями, що наведені у білетах. Час на підготовку до відповіді складає до 30 хвилин.

Для складання вступного екзамену зі спеціальності вступник може використовувати ручки, олівці, лінійку, калькулятор. Усі інші матеріали, як то законодавчі та нормативні акти, методичні матеріали, довідники, словники, записи, конспекти, тощо, а також засоби мобільного зв'язку, будь-які носії інформації протягом іспиту вступнику використовувати суворо забороняється. В разі порушення зазначених вимог, а також при виявленні проявів несаможиттєвого виконання вступниками завдань вступного екзамену, які проявляються, наприклад, у вигляді розмов, підказування, інших видів спілкування, члени предметної комісії мають право припинити проведення випробування з вступником з виставленням йому загальної незадовільної оцінки.

**1. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ КАНДИДАТА НА
НАВЧАННЯ З ВСТУПНОГО ЕКЗАМЕНУ ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ**

Рівень знань кандидата на навчання за результатами відповіді оцінюється за стобальною шкалою (від 100 до 200 балів) за такими критеріями:

Кількість балів	Критерії, за якими оцінюється відповідь
190 – 200	Кандидат на навчання дав повну і правильну відповідь на всі питання, логічно та послідовно виклав матеріал, показав вміння застосовувати закони і правила в конкретних ситуаціях, володіння спеціальною термінологією та мовною культурою.

189 – 160	Кандидат на навчання дав повну і правильну відповідь на всі питання, при цьому допустив 1 – 2 не грубі помилки; логічно та послідовно виклав матеріал, показав уміння застосовувати закони і правила у конкретних ситуаціях, показав володіння спеціальною термінологією та мовною культурою.
135 – 159	Кандидат на навчання показав знання основного матеріалу, але не розкрив його деталей, припустився при цьому 2 – 3 грубих помилок або дав неточні формулювання, показав володіння спеціальною термінологією та мовною культурою.
100 – 134	Кандидат на навчання знає незначну частину програмного матеріалу, у відповідях на питання припускається грубих помилок, слабо володіє спеціальною термінологією та мовною культурою.
0 – 99	Кандидат на навчання не знає значної частини програмного матеріалу, не може надати відповіді на питання білету, не володіє спеціальною термінологією, має низьку мовну культуру.

В разі отримання вступником менше 100 балів, вступний екзаме́н вважається не складеним, а такій особі відмовляється в подальшій участі в конкурсі на зарахування на навчання.

2. ПЕРЕЛІК ТЕМ ВІДПОВІДНО ДО ПРОГРАМНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ, ЩО ВІНОСЯТЬСЯ НА ВСТУПНИЙ ЕКЗАМЕН ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ

1. Держава як суб'єкт управління суспільними процесами.
2. Державна влада та державне управління в Україні.
3. Конституційний розподіл влади та державне управління.
4. Форма державного правління.
5. Державне управління та виконавча влада.
6. Публічноуправлінська діяльність.
7. Принципи та механізми публічного управління та адміністрування.
8. Функції публічного управління та адміністрування.
9. Форми державного устрою і методи публічноуправлінської діяльності.
10. Зарубіжний досвід публічного управління та адміністрування та його використання в Україні.

Рекомендована література

- Бакуменко В. Д. Державне управління : основи теорії, історія і практика : навч. посіб. / В. Д. Бакуменко, П. І. Надолішній, М. М. Їжа, Г. І. Арабаджі ; за заг. ред. П. І. Надолішнього, В. Д. Бакуменка. – Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2009. – 394 с.

- Бакуменко В. Д. Теоретичні засади державного управління : навч. посіб. / В. Д. Бакуменко, Л. М. Усаченко, О. В. Червякова ; за заг. ред. Л. М. Усаченко. – К. : ТОВ «НВП «Інтерсервіс», 2013. – 174 с.
- Державне управління та державна служба : [Словник-довідник] / Уклад. О. Ю. Оболенський. – К. : КНЕУ, 2005. – 480 с.
- Древаль Ю. Поняття в науці державного управління / Ю. Древаль // Вісн. НАДУ. – 2009. – № 2. – С. 12–19.
- Енциклопедичний словник з державного управління / уклад. : Ю. П. Сурмін, В. Д. Бакуменко, А. М. Михненко та ін. ; за заг. ред. Ю. В. Ковбасюка, В. П. Трощинського, Ю. П. Сурміна. – К. : НАДУ, 2010. – 820 с.
- Енциклопедія державного управління : у 8 т. / Нац. акад.. держ. упр. при Президенті України ; наук.-ред. колегія : Ю.В. Ковбасюк (голова) та ін. – К. : НАДУ, 2011. – Т. 1. : Теорія державного управління / наук.-ред. колегія : В. М. Князєв (співголова), І. В. Розпуненко (співголова) та ін. – К. : НАДУ, 2011. – 748 с.
- Енциклопедія державного управління : у 8 т. / Нац. акад.. держ. упр. при Президенті України ; наук.-ред. колегія : Ю.В. Ковбасюк (голова) та ін. – К. : НАДУ, 2011. – Т. 2. : Методологія державного управління / наук.-ред. колегія : В. М. Князєв (співголова), І. В. Розпуненко (співголова) та ін. – К. : НАДУ, 2011. – 692 с.
- Енциклопедія державного управління : у 8 т. / Нац. акад.. держ. упр. при Президенті України ; наук.-ред. колегія : Ю. В. Ковбасюк (голова) та ін. – К. : НАДУ, 2011. – Т. 3 : Історія державного управління / наук.-ред. колегія : А. М. Михненко (співголова), М. М. Білинська (співголова) та ін. – К. : НАДУ, 2011. – 788 с.
- Історія державності України: експериментальний підручник / [О.М. Бандурка, В.А. Греченко, Ю.Д. Древаль та ін.] ; за заг. ред. О. М. Бандурки, О. Н. Ярмиша. – Х. : ТОВ «Одіссей», 2004. – 608 с.
- Киричук В. Історія державного управління в Україні : навч. посіб. / В. Киричук, В. Тимцуник. – К. : Вид-во УАДУ, 2001. – 224 с.
- Малиновський В. Я. Державне управління : навч. посіб. / В. Я. Малиновський. – Луцьк : Ред.-вид. відд. «Венжа» Вол. держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 2000. – 558 с.

11. Управлінське рішення в системі публічного управління та адміністрування.

12. Забезпечення ефективності та раціональності при функціонуванні системи публічного управління та адміністрування.

13. Організаційно-правова структура публічного управління та адміністрування в Україні.

14. Органи державної влади України як суб'єкт реалізації державної політики.

15. Президент України, Верховна рада України, суди як органи публічного управління та адміністрування.

16. Вищий та центральні органи державної виконавчої влади та їх роль у публічному управлінні та адмініструванні.

17. Місцеві державні адміністрації в Україні: організаційно-функціональна характеристика.

Рекомендована література

- Конституція України: Закон України від 28. 06. 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996 – № 30. (зі змінами).
- Адміністративне право : підручник / НУ "ЮАУ ім. Ярослава Мудрого" ; за заг. ред.: Ю. П. Битяк, В. М. Гаращук, В. В. Зуй. – 2-ге вид., переробл. та допов. – Х. : Право, 2016. – 656 с.
- Адміністративне право : підручник / Ю. П. Битяк (кер. авт. кол.), В. М. Гаращук, В. В. Богущкий та ін.; за заг. ред. Ю. П. Битяка, В. М. Гаращука, В. В. Зуй. — Х. : Право, 2017. – 624 с.
- Державне управління: європейські стандарти, досвід та адміністративне право / Авер'янов В.Б., Дерещ В.А., Школик А.М. та ін., За заг. ред. Авер'янова В.Б. – К.: Юстініан, 2015. – 288 с.
- Державне управління: проблеми адміністративно-правової теорії та практики / За заг. ред. В.Б. Авер'янова. – К.: Факт, 2013. – 384с.
- Коломоєць Т.О. Адміністративне право України. Академічний курс: підручник. – К.: Юрінком Інтер, 2011. – 576 с.
- Конституційне право України: підр. для студ. вищ. навч. закл./ За ред. В.П. Колісника та Ю.Г. Барабаша. – Х.: Право, 2008. – 416 с.
- Конституція України: Науково-практичний коментар/Ред. кол.: В.Я. Тацій, Ю.П. Битяк та ін. – Х.: Право; К.: Вид. дім "Ін Юре", 2003. – 808 с.
- Крюков О.І., Майстро С.В. Концептуальні засади взаємодії політики й управління: навч. посіб. / О.І. Крюков, С.В. Майстро; за заг. ред. д.держ.упр., проф. О.І. Крюкова, д.держ.упр., проф. С.В. Майстра. – Х.: НУЦЗУ, 2016. – 185 с.
- Погорілко В.Ф. Конституційне право України: підручник [рекомендовано МОН України] / В. Ф. Погорілко, В. Л. Федоренко; Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України (Київ), Міністерство внутрішніх справ України (Київ), Національна академія внутрішніх справ (Київ). – К.: – К.: Вид-во «Ліра-К» КНТ, 2016. – 532 с.
- Право в державному управлінні. Ч.І. Загальна теорія держави і права. Навчально-метод. видання для слухачів магістерської підготовки денної форми навчання. Упорядник Т.В.Ковальова. – Харків: Магістр, 2015. – 30 с.

18. Політика як суспільне явище.

19. Політична влада: природа, ресурси, легітимність.

20. Система органів державної влади в Україні.

21. Основні етапи формування системи органів державної влади незалежної України.

22. Сутність та зміст державної політики.
23. Типи, моделі та проблеми державної політики.
24. Соціально-психологічні й етичні аспекти аналізу державної політики.
25. Політична свідомість і політична культура в публічно-управлінських процесах.
26. Демократія в системі управління суспільством.

Рекомендована література

- Бабкіна О. В. Політологія Навчальний посібник / О. В. Бабкіна, В. П. Горбатенко. – К. : ВЦ, 2016. – 568 с.
- Дробінка І. Г. Політологія: Навчальний посібник / І. Г. Дробінка, Т. М. Кришталь, Ю. В. Підгорецький; Мін-во освіти і науки України. – К. : Центр учбової літератури, 2017. – 289 с.
- Конституція України. Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. Із змінами, внесеними Законом України від 8 грудня 2004 року № 2222 – IV. – К., 2006. – 124с.
- Крюков О.І., Майстро С.В. Концептуальні засади взаємодії політики й управління: навч. посіб. / О.І. Крюков, С.В. Майстро; за заг. ред. д.держ.упр., проф. О.І. Крюкова, д.держ.упр., проф. С.В. Майстра. – Х.: НУЦЗУ, 2016. – 185 с.
- Політична модернізація : [підручник] / В. Дзюндзюк, Л. Приходченко, О.Крюков и др. – Х. : Вид-во Асоціації докторів державного управління, 2015. – 400/86 с.
- Політологія: навч. посіб. / М. П. Гетьманчук, В. К. Гришук, Я. Б. Турчин та ін. ; за заг. ред. М. П. Гетьманчука. – К. : Знання, 2011. – 415 с.
- Солових В. П. Політико-управлінські відносини: методологія та практика : [Монографія] / В. П. Солових. – Х. : Вид-во ХарРІ НАДУ «Магістр», 2009. – 164 с.

27. Цивільний захист як функція держави.
28. Суб'єкти забезпечення та реалізації державної політики у сфері цивільного захисту.
29. Проблеми нормативно-правового забезпечення у сфері управління цивільним захистом на місцевому рівні.
30. Організаційно-структурна побудова місцевої ланки територіальної підсистеми та її основні завдання.
31. Організація діяльності аварійно-рятувальних служб місцевого рівня.
32. Основні завдання та функції аварійно-рятувальних служб та їх матеріально-технічне та фінансове забезпечення.
33. Організація підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації в сфері цивільного захисту керівного складу та фахівців місцевого рівня.
34. Порядок проведення контролю і перевірки стану техногенної безпеки та цивільного захисту на місцевому рівні.
35. Оцінка стану цивільного захисту місцевої ланки територіальної

підсистеми цивільного захисту.

Рекомендована література

- Садковий В.П., Ромин А.В., Островерх О.О., Домбровська С.М. Державне управління у сфері цивільного захисту в Україні: нормативно-правовий аспект: Монографія. – Х.: ТОВ «Оберіг», 2013 – 190 с.
- Садковий В.П. Розвиток державного управління у сфері професійно підготовки кадрів цивільного захисту: теорія, практика, механізми : Монографія.- Миколаїв Видавець Ємельянова Т.В.- 343 с.
- Державне управління у сфері цивільного захисту. Конспект лекцій. - Навчальне видання. - НУЦЗУ.-2019 – 169 с.
- Державне управління та державна служба : [Словник-довідник] / Уклад. О. Ю. Оболенський. – К. : КНЕУ, 2005. – 480 с.
- Гошовська В. Соціальна домінанта національної безпеки : актуальні проблеми :/ В. Гошовська ; Центр перспективних соціальних досліджень Мінпраці та НАН України [упоряд. к.політ.н., доц. Л. І. Ільчук]. – К. : Вид. дім «Корпорація», 2004. - 196 с.

36. Концепція сталого розвитку (Sustainable Development).

37. Основні проблеми у сфері екології.

38. Екологічна безпека: сутність, види, значення.

39. Екологічне право України.

40. Державний моніторинг екологічної ситуації.

41. Оцінка результатів природоохоронних заходів.

42. Екологічна політика держави.

43. Механізми формування та реалізації державної політики у сфері екологічної безпеки.

44. Міжнародне співробітництво у вирішенні екологічних проблем та охорони довкілля.

Рекомендована література

- Бойчук Л.Д., Соломенко Е.М., Бугай О.В. Екологія і охорона навколишнього середовища: навчальний посібник. Суми: Університетська книга. 2003. 284 с.
- Васюта О. А. Проблеми екологічної стратегії України в контексті глобального розвитку. Тернопіль: Гал-Друк, 2001. 600 с.
- Екологічна безпека держави: державно-управлінський вимір: монографія / [кол. авт.]. Харків: Вид-во НУЦЗУ, 2016. 243 с.
- Екологічне право України. Навчальний посібник. 2-е вид., доп. та перероб. / Л. О. Бондар, В. В. Курзова. Київ: Бурун Книга, 2008. 368 с.
- Заверуха Н. М., Серебряков В.В., Скиба Ю.А. Основи екології. Київ: Каравела, 2006. 300 с.
- Зеркалов Д. В. Екологічна безпека та охорона довкілля: монографія. Київ: Основа, 2012. 517 с.
- Зіновчук Н.В. Екологічна політика в АПК: економічний аспект. Львів: ННВК АТБ, 2007. 394 с.

- Мельник Л.Г. Екологічна економіка: підручник. Суми: Університетська книга, 2006. 367 с.
- Мельник Л.Г., Шапочка М.К. Основи екології. Екологічна економіка та управління природокористуванням: навчальний посібник. Суми: Університетська книга, 2006. С. 516–550.
- Основи екології / Т. Є. Царик, В. В. Файфура. Тернопіль, 2009. 131 с.

45. Правовий статус державних службовців.
46. Контроль у системі державної служби.
47. Проходження державної служби.
48. Державна кадрова політика України.
49. Система управління кадрами.
50. Планування роботи з кадрами. Основи кадрового менеджменту.
51. Система навчання керівних кадрів.
52. Формування і реалізація кадрової політики в Україні.
53. Соціально-психологічні особливості публічного управління.
54. Зворотний зв'язок в управлінському спілкуванні.

Рекомендована література

- Закон України «Про державну службу» № 889-VIII від 10.12.2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/889-19>.
- Про Стратегію державної кадрової політики на 2012-2020 роки [Електронний ресурс] : Указ Президента України від 01.02.2012 № 45/2012 — Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/45/2012>.
- Артеменко Н. Ф. Управління професіоналізацією кадрів державної служби України: форми, методи, технології: монографія / Артеменко Н. Ф., Гончарук Н. Т. – ДРІДУ НАДУ, 2012. – 184 с.
- Білинська М. М. Кадрова політика і державна служба : конспект лекцій / М. М. Білинська, О. Є. Євменшкіна, О. Г. Сурай. – К. : НАДУ, 2012. – 72 с.
- Гончарук Н. Т. Управління керівним персоналом у сфері державної служби України: теорія та практика: монографія. – Д. : ДРІДУ НАДУ, 2012. – 343 с.
- Державна служба : підручник у 2-х т. / Ю. В. Ковбасюк, О. Ю. Оболенський, С. М. Серьогін. – К. ; Одеса : НАДУ, 2012. – Т. 1. – 312 с.
- Концепція сучасної державної кадрової політики України / В. І. Луговий, А. М. Михненко, Н. Р. Нижник, В. М. Князєв та ін. – К. : Вид-во НАДУ, 2006. – 56 с.
- Лазор О. Д. Державна служба в Україні : навч. посіб. – вид. 3-тє, доповн. і перероб. / О. Д. Лазор, О. Я. Лазор. – К. : Дакор, 2009. – 560 с.
- Малиновський В. Я. Державна служба: теорія і практика : навч. посіб./ В.Я. Малиновський. – К.: Атіка, 2003. – 160 с.
- Мельников О. Ф. Системність професійного навчання державних

службовців / О. Ф. Мельников // *Актуальні проблеми державного управління: Збірник наукових праць*. – Х.: Вид-во ХарПІ НАДУ “Магістр”, 2004. – № 1 (19). – С. 201–208.

- Професіоналізація державної служби / Л.Г. Штика, Н. О. Бондарчук, Л. М. Гогіна. – К. : НАДУ, 2008. – 36 с.
- Публічна служба. Зарубіжний досвід та пропозиції для України / за заг. ред. В. П. Тимощука, А. М. Школика – К. : Конус-Ю, 2007. – 735 с.
- Рудакевич М. Теоретичні акцентуації кар’єри державного службовця, або концептуально-етичні роздуми на полях видання “Службевая кар’єра” / М. Рудакевич // *Вісник УАДУ*. – 2000. – № 4. – С. 197 – 203.
- Серьогін С. М. Кадрова політика і державна служба: навч. посіб. / С. М. Серьогін, Н.Т. Гончарук, Н. А. Липовська [та ін.] за заг. ред. проф. С. М. Серьогіна. – Д.: ДРІДУ НАДУ, 2011. – 352 с.
- Соколовський С. Зарубіжний досвід професійного добору працівників органів публічного адміністрування / С. Соколовський // *Актуальні проблеми державного управління : збірник наукових праць*. – 2008. – Вип. 4 (34). – С. 243–248.

55. Особливості забезпечення державної безпеки в контексті політики європейської інтеграції України.

56. Система національної безпеки та характеристика її основних елементів.

57. Безпека людини та суспільства в контексті функціонування механізму узгодження інтересів особистого та суспільного.

58. Місце та роль державного управління в системі забезпечення національної безпеки.

59. Принципи, функції та критерії ефективності державного управління національною безпекою.

60. Концепції, доктрини та стратегії з питань національної безпеки.

61. Кадрове забезпечення державного управління національною безпекою.

62. Адаптація вітчизняного законодавства щодо державної служби до стандартів Європейського Союзу.

63. Ідентифікація загроз національним інтересам.

64. Концептуальні засади оцінки рівня обороноздатності держави.

65. Зовнішньополітична діяльність України та геополітичні виклики.

Рекомендована література

- Новицький Г.В. Теоретико-правові основи забезпечення національної безпеки України: Монографія. / . – К.: Інтертехнологія, 2008. – 496 с.

- Грицяк І. А. Право та інституції Європейського Союзу: Навч. посіб./ І. А. Грицяк; Нац. Акад. держ. упр. при Президентові України. - К.: К.І.С., 2004.-260 с.

- *Концептуальні засади забезпечення національної безпеки України : навч. посіб. / Г. П. Ситник : у 3 ч. Ч. 3 : Державна політика та основи стратегічного планування забезпечення національної безпеки. - К. : НАДУ, 2010. - 208 с.*
- *Ліпкан В.А. Національна безпека України.— Навчальний посібник.— Кондор.— 2006.—528 с.*
- *Європейський Союз: основи політики, інституційного устрою та права // Навчальний посібник. Видавець –Товариство Карла Дуйсберга. Упорядник Інс-т європолітики, Берлін. Наук. ред. В. П'ятницький. – Вид-во «Заповіт».*
- *Зовнішня політика України в умовах глобалізації. Анотована історична хроніка міжнародних відносин (1991 – 2003) / Відп. ред. С. В. Віднянський – К.: Генеза, 2004. – 616 с.*
- *Коментар з питань імплементації угоди про партнерство і співробітництво між Україною та Європейським Співтовариством. – Copyright ©1999 by Tacis services DG 1A, European Commission. – 124 с.*
- *Кудряченко А. Геополітика / А. Кудряченко, Ф. Рудич, В. Храмов. – К. 2004.*
- *Нариси з історії дипломатії України. (О.І Галенко, Є. Є. Каменський, М. В. Кірсенко та ін. під ред. В. А. Смоля). – К., Видавничий дім «Альтернативи», 2001. – 736 с.*
- *Право Европейского Союзу ; Под ред. Кашкина С. Ю. – М., 2004.*
- *Право Європейського Союзу. Особлива частина : навч. посіб. / за ред.. М. Р. Аракеяна, О. К. Вишнякова. – К. : Істина, 2010. – 528 с.*
- *Сардачук П. Д., Сагайдак О. П. Україна в двосторонніх міжнародних відносинах (кінець ХХ– початок ХХІ століть): Навч.-довід. посібник. – К.: Вид-во Європ. ун-ту, 2005. – 328 с.*
- *Теоретико-методологічне обґрунтування і методика вчинення потреби в навчанні державно-управлінських кадрів з питань європейської та євроатлантичної інтеграції. – К., 2005.*
- *Тетарчук І. В. Європейське право (право Європейського Союзу) : навч. посіб. / І. В. Тетарчук, Т. Є. Дяків. – К. : Центр учбової літератури, 2015. – 158 с.*

ПРОГРАМА

вступного екзамену з іноземної мови

Інтеграція України в європейський простір вищої освіти висуває нові вимоги щодо встановлення національних параметрів викладання/вивчення іноземної мови, зазначених у Загальноєвропейських рекомендаціях із мовної освіти (*Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment*, скорочено — *CEFR*), які Рада Європейського союзу рекомендувала використовувати для валідації рівнів знань іноземної мови своєю резолюцією в листопаді 2011 р.

Відповідно до частин четвертої та п'ятої статті 54 Закону України "Про вищу освіту" Кабінет Міністрів України вніс зміни до постанови № 567 "Про затвердження Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника" від 24 липня 2013 р. ("Офіційний вісник України", 2013 р., № 64, с. 23–28). Цей порядок висуває нові вимоги до працівників закладів вищої освіти у частині мовної підготовки та методів оцінювання її рівня. Вчене звання доцента або професора присвоюється тим працівникам закладів вищої освіти і наукових установ, які мають сертифікат, що підтверджує володіння іноземною мовою на рівні, не нижчому від рівня B2 відповідно до Загальноєвропейських рекомендацій із мовної освіти. Відповідно випускник закладу вищої освіти, який має намір будувати науково-педагогічну кар'єру, повинен володіти іноземною мовою на рівні, не нижчому від B2. Відповідно цей рівень доцільно виявляти вже на етапі вступу до магістратури та ад'юнктури.

Усі, хто вивчає іноземну мову, відповідно до CEFR розподіляються на шість рівнів: A0 – нульовий рівень (особа щойно почала вивчати мову); A1 – початківець; A2 – передпороговий рівень; B1 – пороговий, середній рівень; B2 – пороговий просунутий рівень, вищий від середнього; C1 – досвідчений, професійний користувач; C2 – досконалий рівень володіння. Рекомендаціями передбачено, що вступник здатен на кожному рівні виконувати такі види діяльності: писати, читати, слухати й говорити.

Рівень B2 має особа, яка розуміє основні ідеї складних текстів на абстрактні й конкретні теми, зокрема ті, що стосуються її спеціалізації; може взаємодіяти з певною мірою побіжності та безпосередності з носіями мови без напруження для кожної зі сторін; уміє робити чіткі, детальні повідомлення з широкого кола питань і може викласти свій погляд на певну проблему, показати переваги та недоліки різних тверджень. Це передбачає наявність певних знань і вмінь:

I. Мовні знання:

- розмаїтий словниковий запас, що є необхідним для спілкування в побутовому, академічному й професійному середовищі;
- володіння граматичними конструкціями, необхідними для гнучкого висловлення відповідних причинно-наслідкових зв'язків, відношень і понять, а також для розуміння й створення текстів різного стилю

(уживання артиклів, прийменників і сполучників, часи дієслів, модальні дієслова, герундій та інфінітив, однина та множина іменників, ступені порівняння прикметників тощо);

- опанування правил синтаксису й пунктуації, які дозволяють розпізнавати й створювати різноманітні за стилем усні та письмові висловлювання (порядок слів у реченні, узгодження підмета й присудка, підрядні речення, умовні речення, розділові знаки тощо).

II. Мовленнєві знання й уміння:

1. Аудіювання:

- розуміти основні ідеї та розпізнавати відповідну інформацію в ході обговорень, дебатів, бесід побутового, публіцистичного, ділового та професійно орієнтованого характеру;
- розуміти повідомлення та інструкції в академічному й професійному середовищі;
- розуміти наміри мовців і комунікативні наслідки їхніх висловлювань;
- визначати позицію й точку зору мовців.

2. Говоріння:

- реагувати на основні ідеї та розпізнавати суттєво важливу інформацію під час дискусій, бесід, що пов'язані з навчанням і фаховою діяльністю;
- володіти лексичним мінімумом, необхідним для ділових контактів;
- чітко аргументувати свою думку щодо актуальних тем в академічному та професійному житті;
- володіти мовним етикетом спілкування (моделі звертання, ввічливості, вибачення, прохання, висловлення згоди/незгоди з позицією співрозмовника тощо);
- виступати з підготованими презентаціями щодо широкого кола тем академічного й професійного спілкування;
- продукувати чіткий і детальний монолог із широкого кола тем, пов'язаних із побутом, навчанням, фаховою діяльністю.

3. Читання:

- розуміти автентичні тексти загальної тематики, а також пов'язані з навчанням та фахом;
- розуміти головну ідею й знаходити необхідну інформацію в неадаптованих текстах із наукової літератури (зокрема за фахом) і публіцистики;
- розуміти автентичну кореспонденцію (листи, факси, електронні повідомлення тощо), інструкції, пояснення до графіків та діаграм, рекламні повідомлення.

4. Письмо:

- писати анотації до неадаптованих технічних текстів за фахом;
- здійснювати реферування автентичної літератури, зокрема за фахом;

- готувати тексти доповідей, презентацій, використовуючи автентичні матеріали;
- писати зрозумілі, деталізовані тексти різного стилю та тематики, пов'язані з особистою й професійною сферами;
- оформляти особисту й ділову кореспонденцію;
- створювати резюме, заповнювати бланки документів із високим ступенем лексичної та граматичної коректності.

На сьогодні існує певна різниця в співставленні рівнів інших міжнародних оцінювальних систем зі шкалою CEFR. Різні загальновизнані у світі мовні сертифікати мають власні системи балів, але загалом існує чітке співвідношення рівня B2 із такими показниками міжнародних іспитів: з англійської мови CAE – 45-59 балів; FCE – рівні B та C; IELTS – 5-6,5 балів; TOEFL – 57-86 балів; із німецької мови Goethe-Zertifikat – B2, ZDfB.

Запропонована програма має на меті наблизити вступний іспит до ад'юнктури до вказаних міжнародних іспитів і за структурою, і за рівнем складності, і за принципами оцінювання. Змістове наповнення іспиту розроблене з урахуванням специфіки фаху працівника служби цивільного захисту й дає можливість охопити зокрема й тематику навчального курсу "Іноземна мова".

Структура екзамену

Формат вступного іспиту до ад'юнктури відповідно до вимог рівня володіння іноземною мовою B2 Загальноєвропейських рекомендацій із мовної освіти охоплює всі види мовленнєвої діяльності й складається з чотирьох модулів: *Listening* (аудіювання), *Reading* (читання), *Writing* (письмо) і *Speaking* (говоріння). Загальна тривалість іспиту – 2 години 45 хвилин.

1. Listening (аудіювання). Містить 40 запитань, на виконання яких відведено 30 хвилин. Вступник прослуховує 4 аудіозаписи, кожен із яких є складнішим за попередній, водночас читаючи тестові запитання й даючи відповіді на них. Після закінчення прослуховування запису кандидатам надають додаткові 10 хвилин, щоб перенести відповіді в екзаменаційний лист. Тематика матеріалів цього модуля пов'язана зі щоденним побутовим спілкуванням, освітою та професійною діяльністю, вони представляють і монологи, і діалоги.

2. Reading (читання). Містить 40 запитань, тривалість — 60 хвилин. Кандидатові пропонують три тексти публіцистичного та наукового стилів обсягом 650–100 слів кожен, узяті з газет, журналів, Інтернету й фахової літератури, у яких потрібно знайти відповіді на подані екзаменаційні запитання.

3. Writing (письмо). Складається з двох завдань, на виконання яких відведено 60 хвилин. Перше завдання передбачає написання листа заданого типу (прохання, пропозиція, запит тощо) не менш ніж на 150 слів, друге — написання власного висловлювання обсягом не менш ніж 250 слів на

запропоновану тему. Таким чином оцінюють, по-перше, здатність кандидата вести особисте листування, отримувати й надавати інформацію, висловлювати бажання, прохання, скарги тощо, а по-друге, уміння формулювати проблему й знаходити її рішення, представляти й доводити свою думку, оцінювати й оскаржувати запропоновані судження, очевидні факти тощо.

4. Speaking (говоріння). Являє собою інтерв'ю з екзаменатором, яке складається з трьох частин і триває близько 15 хвилин. У цьому модулі оцінюють здатність кандидата ефективно спілкуватися англійською мовою. До уваги беруть швидкість мовлення, правильну послідовність висловлювання думок, багатство словникового запасу, доречність і правильність уживання граматичних форм, вимову.

Частина 1 (4–5 хв). Кандидат та екзаменатор відрекомендовуються один одному. Потім кандидат відповідає на загальні запитання про себе, свою оселю / сім'ю, навчання / роботу, інтереси тощо.

Частина 2 (4–5 хв). Кандидат отримує картку із завданнями з підказками й повинен висловитися на певну тему. Йому дають 1 хвилину для підготовки; за бажанням вступник може зробити певні помітки на аркуші паперу, написати план тощо. Розповідь має тривати 1–2 хвилини. Потім екзаменатор ставить 1–2 запитання за темою картки.

Частина 3 (4–5 хв). Екзаменатор і кандидат починають обговорення більш абстрактних проблем стосовно теми, порушеної в частині 2. Обговорення триває 4–5 хвилин.

Отже, загалом іспит перевіряє всі аспекти володіння англійською мовою. Знання з граматики не оцінюють напряму, а перевіряють під час виконання модулів із письма й говоріння.

Теми для інтерв'ю:

1. Сутність, зміст та специфіка державного управління.
2. Принципи державного управління; основні теорії та школи управління
3. Державна влада; об'єкти управлінської діяльності виконавчої влади.
4. Цілі державного управління, їх юридичне та ресурсне забезпечення.
5. Поняття й види функцій державного управління; функціональна структура державного управління.
6. Характеристики (рис) організаційної структури державного управління
7. Форми управлінської діяльності; методи управлінської діяльності; стадії управлінської діяльності; управлінські технології.
8. Управлінське рішення; процес підготовки управлінського рішення; технологія процедури прийняття рішень у державному управлінні.
9. Зміст та порядок забезпечення законності в державному управлінні.
10. Види контролю в державному управлінні.
11. Практичні основи визначення ефективності державного управління.
12. Конституційні засади побудови структур державного управління в Україні.

13. Структура системи органів виконавчої влади України.
14. Повноваження та функції центральних органів виконавчої влади.
15. Повноваження та функції територіальних центральних органів виконавчої влади.
16. Повноваження та функції місцевих державних адміністрацій.
17. Організаційна структура органу державної влади.
18. Особливості менеджменту органу державної влади.
19. Функціональний аналіз діяльності органу державної влади.
20. Методика проведення діяльності органу державної влади.

Критерії оцінювання вступного випробування

Вступники отримують оцінки за кожен компонент іспиту за 9-бальною шкалою, за основу якої взято шкалу міжнародного іспиту IELTS. Загальна оцінка за весь іспит є середнім арифметичним округленим значенням за результатами кожного з модулів.

Модулі з аудіювання та читання містять по 40 завдань. Кожне правильно виконане завдання приносить вступникові 1 бал. Відповідно максимально можна набрати по 40 балів. Оцінювання за 9-бальною шкалою здійснюють на підставі загальної кількості балів, набраних у кожному модулі¹:

1. Listening (аудіювання)

Кількість правильних відповідей	Оцінка за 9-бальною шкалою
1	1
2–3	2
4–9	3
10–16	4
17–24	5
25–32	6
33–37	7
38–39	8
40	9

2. Reading (читання)

Кількість правильних відповідей	Оцінка за 9-бальною шкалою
1	1
2–3	2
4–9	3
10–15	4
16–22	5
23–28	6
29–35	7
36–39	8
40	9

¹ Під час розробки цієї системи за основу взяті критерії оцінювання іспиту IELTS.

Кожне із завдань *модуля з письма* оцінюють безпосередньо за 9-бальною шкалою, виходячи з чотирьох параметрів: *зміст* (наскільки повно вступник виконав поставлене завдання), *послідовність викладу думки* (наскільки зрозуміло викладає думки), *лексичне розмаїття* й *граматна побудова висловлювання* (правильність і різноманітність граматичних конструкцій). Відповідно оцінка може бути знижена, якщо вступник:

- відхилився від теми;
- не відповідає на якесь із запитань у завданні;
- хаотично викладає думки;
- кілька разів повторює ту саму ідею;
- переписує слова й фрази із завдання;
- складає громіздкі речення;
- використовує багато зворотів, нетипових для англійської мови;
- недоречно користується лексикою або вживає неправильні форми слів;
- через неправильне написання змінює значення слова;
- використовує україномовну структуру речень;
- припускається орфографічних та пунктуаційних помилок.

Критерії оцінювання письмових завдань

Оцінка за 9-бальною шкалою	Зміст	Послідовність викладу думки	Лексичне розмаїття	Грамотна побудова висловлювання
9	Повна відповідь на поставлене запитання з повним обґрунтуванням	Зосередженість на викладі думки; правильний поділ тексту на абзаци	Використання великого обсягу лексики й фразеології, наявність незначних помилок («описок»)	Використання розмаїття граматичних конструкцій, наявність незначних помилок («описок»)
8	Повна відповідь на поставлене запитання з гарним, але неповним обґрунтуванням	Незначні відхилення від логічного викладу думки, не зовсім доречний поділ на абзаци	Використання значного обсягу лексики й фразеології, наявність незначних помилок у слововживанні й написанні слів	Використання розмаїття граматичних конструкцій, незначні помилки та окремі не зовсім доречні граматичні конструкції
7	Наявна	Інформація	Використання	Використання

	відповідь на всі запитання завдання й чітка точка зору, однак може простежуватися тенденція до надмірного узагальнення або деякі ідеї можуть залишатися не до кінця розкритими	організована логічно із використанням відповідних мовних засобів зв'язку, хоча їх застосування може бути не завжди доречним; кожен абзац відповідає певній мікротемі	достатнього обсягу лексики, однак деякі слова та фразеологізми можуть бути стилістично недоречними; можуть бути наявні спорадичні помилки в слововживанні, написанні та/або словотворенні	розмаїття складних конструкцій, однак із наявністю поодиноких граматичних і пунктуаційних помилок
6	Деякі питання розкриті у висловлюванні більшою мірою, ніж інші, позиція щодо теми та провідні ідеї висловлені нечітко	Наявні порушень у викладі думки, деякі речення не несуть смислового навантаження, зв'язок між окремими думками прослідковується нечітко; поділ на абзаци наявний, але не завжди логічний	Використання обсягу лексики, достатнього для відповіді на завдання; недоречне використання фразеології, помилки у написанні й будові слів, які, проте, не заважають сприйняттю змісту	Змішування простих і складних речень; граматичні й пунктуаційні помилки, які, проте, не заважають сприйняттю змісту
5	Відповідь до завдання є частковою; висловлена певна точка зору, однак її обґрунтування є не зовсім доречним; наявні основні ідеї, однак нерозвинені	Інформація організована, однак наявні логічні порушення в розвитку думки; текст може не поділятися на абзаци або поділятися недоречно	Використання обмеженого обсягу лексики, який мінімально відповідає змісту висловлювання; спорадичні помилки в написанні слів створюють труднощі для	Використання обмеженого набору граматичних конструкцій; наявність незначної кількості складних речень із помилками в будові; спорадичні

			сприйняття	граматичні та пунктуаційні помилки створюють труднощі для сприйняття
4	Тема розкрита мінімально, точка зору незрозуміла; наявні певні основні ідеї, але їх важко виділити в тексті	Наявна інформація не впорядкована логічно, важко простежити розвиток думки; текст може не поділятися на абзаци або поділятися недоречно	Використання лише базового словникового запасу; ті самі слова й фрази повторюються; значна кількість лексичних і словотвірних помилок може спричиняти незрозумілість тексту	Використання надзвичайно обмеженої кількості граматичних конструкцій; неправильно побудовані речення переважають; велика кількість пунктуаційних помилок
3	Неточне сприйняття завдання; відсутня чітка точка зору; наявні кілька ідей, які здебільшого нерозвинуті	Відсутня логічна організація викладу думок, використані засоби зв'язку речень можуть не відповідати логічному зв'язку окремих думок	Використання дуже обмеженого обсягу лексики; велика кількість помилок у написанні й словотворенні, яка майже цілком порушує розуміння	Значна кількість помилок у простих граматичних конструкціях, ігнорування пунктуаційних норм, що майже цілком порушує розуміння
2	Висловлювання лише частково пов'язане з темою; не висловлена власна точка зору; може бути наявна спроба представити	Наявна слабка спроба створити зв'язний текст за допомогою мовних засобів зв'язку	Використання надзвичайно обмеженого обсягу лексики, значна кількість орфографічних та словотвірних помилок	Відсутність правильно побудованих простих речень; часте використання замість речень фраз

	одну-дві ідеї, але вони нерозвинені			
1	Висловлювання абсолютно непов'язане з темою завдання	Повідомлення абсолютно незв'язне	Правильне використання лише окремих слів	Нездатність правильно будувати жодні типи речень
0	Не написано жодної відповіді до завдання			

Модуль із говоріння також оцінюють за 9-бальною системою за чотири параметри: *зміст, послідовність викладу думки, лексичне розмаїття, грамотна побудова висловлювання*. Оцінювання відбувається загалом за тією самою шкалою, що запропонованою для письмового висловлювання, однак у критерії «послідовність викладу думки» відсутні вимоги щодо поділу висловлювання на абзаци; в ракурсі лексичного розмаїття замість написання оцінюють вимову слів, а грамотна побудова усного висловлювання передбачає увагу до виразності, гарного темпу мовлення й правильної постановки логічних наголосів.

Таблиця відповідності результатів вступного іспиту до ад'юнктури за різними шкалами

Сума балів за 9-бальною шкалою	Рівень володіння мовою за CEFR	Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка в ECTS	Оцінка за національною шкалою
8,5–9	C2	90–100	A	відмінно
7–8	C1	80–89	B	добре
5,5–6,5	B2	65–79	C	
4–5	B1	55–64	D	задовільно
3–3,5	A2	50–54	E	
2–2,5	A1	35–49	FX	незадовільно
1	A0	1–34	F	

Рекомендована література

1. Англійська мова за професійним спрямуванням для вищих навчальних закладів системи МНС : Навч. посіб. / Н. В. Кринська, І. В. Логвиненко, Л. В. Попова, Т. М. Панова. — Х. : УЦЗУ, 2007.
2. Business Class. David Cotton, Sue Robbins. Longman.
3. CM and D. Johnson. General Engineering. Prentice Hall. New York, London, 1992.
4. English Grammar in Use. Murphy R. Cambridge University Press 1994.

5. Eric H. Glendinning, John Mc Ewan. Basic English for Computing. Oxford University Press. 1999.
6. Eric H. Glendinning, John Mc Ewan. Information Technology. Oxford University Press, 2003.
7. Eric H. Glendinning, John Mc Ewan. Oxford English for Electronics. Oxford University Press. 1993.
8. Eric H. Glendinning, Norman Glendinning. Electrical and Mechanical Engineering. Oxford University Press, 1995.
9. Getting on in English (Intermediate) / За ред. І. Байбакової, О. Гасько, М. Федоришина. — Л. : Бескид Біт, 2008. — 251 с.
10. Getting on in English (Upper-Intermediate) : Sociology, Social Work, Culture, Energetics, Control Systems, Mechanical Technology, Transport, Architecture, Geodesy : Спілкуємося англійською мовою (вищий рівень) / За ред. І. Байбакової, О. Гасько, М. Федоришина. — Л. : Растр-7, 2009. — 213 с.
11. Getting on in English (Upper-Intermediate) : Technical Translation, Mathematics, Electronics, Radioengineering, Telecommunications, Computing, Automation, Metrology, Chemistry, Civil Engineering, Water Supply) : Спілкуємося англійською мовою (вищий рівень) / За ред. І. Байбакової, О. Гасько, М. Федоришина. — Л. : Растр-7, 2009. — 169 с.
12. Getting on in English : Спілкуємося англійською мовою / За ред. П. Корнес та Н. Гайдук. — Л. : БаК, 1998. — 276 с.
13. John Eastwood. Oxford Practice Grammar with Answers. Oxford University Press, 2002.
14. Keith Boeckner, P. Charles Brown. Oxford English for Computing. Oxford University Press, 1994.
15. Language Reference for Business English. Nick Brieger, J. Comfort 1992.
16. Longman Business English. Strutt R. Longman 1995.
17. Michael McCarthy, Felicity O'Dell English Vocabulary in Use. Cambridge University Press, 2002.
18. Pilbeam Adrian. Market Leader. International Management, Longman, 2003.
19. Shpak V.K. English for Economists and Businessmen. Kyiv, Vyscha Shkola, 2003.
20. Stuart Redman. English Vocabulary in Use (pre-intermediate and intermediate). Cambridge University Press, 2002.
21. Technical Writing and Professional Communication For Nonnative Speakers of English. N. Huckin, Leslie A. Olsen. Copyright 1991 by Mc Graw-Hill, Inc.
22. Writing for the Technical Professions. Kristin R. Woolever, Longman, 1999.